

Щороку спостерігається та сама картина: шалений ажіотаж у столичних ВНЗ. Натовпи випускників та їх батьків намагаються обійти всі можливі перешкоди, щоб з абітурієнта таки вийшов студент. У регіонах картина, в принципі, та ж - різниця тільки в цінах.

Ціна питання

Дійсно, кажучи про вищу освіту в Україні, ми, перш за все, говоримо про гроші. Спочатку - про ті чималі суми, які доведеться витратити на підготовку до вступу, а потім - про ще більш солідні внески, які належить платити вже безпосередньо за навчання, протягом як мінімум чотирьох-шести років.

Адже ні для кого не секрет, що абсолютній більшості абітурієнтів доведеться вчитися саме на комерційній основі.

Сама по собі ідея аж ніяк не погана. Платити за отримання нових знань та необхідних у майбутній роботі навичок - це нормально.

У всіх розвинених країнах світу (і вже давно) плата за отримання якісної вищої освіти - це аксіома. При цьому цілком логічно передбачається, що чим більше ти платиш за навчання, тим більше ти отримуєш найбільш сучасних знань, необхідних для перспективної роботи і успішного просування кар'єрними сходами.

Але чи справедливе це твердження в Україні? Сьогодні плата за навчання в київських ВНЗ варіюється від 10 до 30 (і більше) тис. гривень на рік - тобто за диплом бакалавра доведеться викласти від 40 до 120 тис. гривень, а магістра - ще від 15-45 до 20-60 тисяч (залежно від тривалості програм).

Зауважимо, що в цю суму не входить плата за гуртожиток або оренду квартири для іногородніх, "додаткові" послуги (на кшталт військової кафедри та другої іноземної мови), витрати на купівлю "потрібних" підручників (без яких не здаєш заліку) і ... хабара за здачу цих самих заліків та іспитів (на які подекуди існують справжні прайс-листи).

ВНЗ + ринкова економіка = ?

Скільки ж заробляють на студентах наші ВНЗ? За даними Міністерства освіти, понад мільйон студентів навчаються на платній основі. Проведемо нескладні розрахунки, скромно прийнявши середній показник по оплаті в 5 тис. грн за семестр, множимо на кількість студентів і отримуємо близько 11 млрд гривень на рік.

Потрібно врахувати вартість проживання - близько 150 грн на місяць (гуртожиток), а також необхідні витрати на їжу, канцтовари.

Кінцеву суму - близько 1200 грн на місяць - множимо на 9 (канікули ще ніхто не відміняв), і виходить сума 10800 грн. Разом середньостатистичній сім'ї освіта чада коштує $10\ 000 + 10\ 800 = 20\ 800$ грн / рік. Насправді ж цифри набагато більші.

У той же час держава витрачає близько 13 000 грн на рік на кожного студента, що навчається на "бюджетному" місці. У цю ж суму входить виплата стипендій. Тобто теоретично країна за ці гроші навчає, годує і одягає майбутніх фахівців. Дійсно, "бюджетники" реально не можуть прожити тільки на ці гроші, а значить, додатковий грошовий тягар лежить на батьках або ж на самому студентові, який змушений підробляти.

Отже, часом наші сім'ї витрачають на отримання вищої освіти більше своїх кровно зароблених, ніж держава, отримуючи ті ж послуги, що і студенти-"бюджетники". Якимось нелогічно, адже ми живемо в ринковій економіці?

І все б нічого, але ... частенько за ці гроші молоде покоління отримує "безцінні" знання, які абсолютно не котируються у майбутніх роботодавців. Заробляти, даючи знання це добре, але от тільки у нас багато ВНЗ заробляють, даючи ... дипломи - часом дуже красиві, але не дуже допомагають при працевлаштуванні (причому за фахом).

Додамо до цього проблему з придбанням хоча б мінімального досвіду роботи з майбутньої спеціальності (гарантованої профільної практики) і отримаємо відоме зачароване коло: "На роботу не беруть, бо немає досвіду, а досвіду немає, тому що не беруть на роботу".

Старі-нові граблі

Випускникам столичних (і не тільки) вищих навчальних закладів було запропоновано відповісти на кілька простих запитань:

1. На бюджетній або на комерційній основі ви навчалися? Скільки грошей коштувало ваше навчання?
2. Як ви можете оцінити знання, які ви отримали? Чи придалися вони вам в роботі за фахом?

Після проведеного бліц-дослідження колишні студенти виказували як вдоволення так і невдоволення освітою, та скаржилися на викладачів-теоретиків, після яких усе заново доводилось вчити на практиці. Комусь з них вдавалося, влаштуватися за професією,

комусь - ні, а хтос взагалі перевчився і працює за іншою спеціальністю. Проте все ж досить чітко простежується тенденція - більш задоволеними знаннями, отриманими у ВНЗ, виявилися фахівці точних наук, а от гуманітарії, навпаки, скаржилися на надмірне засилля викладачів-теоретиків і велику кількість предметів "непотрібних" (в реальній роботі і житті).

Ще один цікавий момент: практично всі опитувані "технарі" в один голос дуже тепло відгукувалися про викладачів, яким вже далеко за шістдесят. Саме ці ветерани вищої освіти, за словами випускників, і давали студентам максимум інформації, яка їм у майбутньому і стала в нагоді. Адже ці (вже нечисельні!) викладачі якраз і складають залишки еліти ще радянської освітньої системи, які змогли адаптуватися до нових умов і успішно продовжувати викладати *sur se site*. Саме вони сьогодні дають молоді реальні знання.

Втім, надлишок "гуманітаріїв" на українському ринку праці при гострій нестачі випускників технічних спеціальностей поки ще не позначився відповідним чином на доходах ВНЗ. В умовах ринку (і за мовчазної згоди держави) вони продовжують орієнтуватися на попит з боку абітурієнтів, а не на потреби реального сектора економіки.

На жаль, в Україні бути інженером й досі не модно. А відкриваючи все нові "модні" (переважно гуманітарні) факультети і спеціальності, керівництво ВНЗ часом свідомо йде на профанацію підготовки студентів, заповнюючи викладацькі посади виключно теоретиками, які так і не знайшли собі роботи поза стінами рідної *alma mater*.

Викладачі ж, не навчені практичним досвідом роботи за фахом, передати нічого, крім прописних істин, не можуть. Але ж справжні знання - це не тільки книги і підручники!

До якого висновку приходиш? Схоже, основна проблема вищої освіти в Україні полягає не в тому, скільки доводиться платити за навчання (державі - за "бюджетників", а батькам - за "контрактників"), а в тому, що ми отримуємо за ці гроші. У більшості випадків випускники отримують гарні "корочки" дипломів, а країна - т. зв. "фахівців" (бакалаврів, магістрів тощо), яких треба вчити по-новому і адаптувати до реальної економіки. А це додаткові витрати.

Взяти, приміром, хоча б нашу сусідку Польщу, де викладач в обов'язковому порядку проходить регулярну практику-підготовку під час навчання. Тільки пройшовши всі ці обов'язкові курси, він у майбутньому допускається до викладання.

Чому ж і нам не перейняти подібний досвід? Адже, погодьтеся, серйозний ВНЗ цілком може укласти договори з підприємствами (як з державними, так і з приватними) про проходження студентами практики. Підприємства при цьому отримують можливість використовувати у своїй роботі молоді руки і уми, що в кінцевому результаті принесе користь обом сторонам. Стимулювати ж цей процес може і повинна держава, надаючи таким підприємствам певні пільги.

Якщо ж випускник ВНЗ виявив бажання залишитися в аспірантурі, він з першого ж дня

повинен мати можливість регулярно отримувати практичний досвід роботи за фахом. Адже аспіранти в більшості своїй це молоді люди 23-25 років, з (поки ще) допитливим розумом. Дати б їм тільки можливість 2-3 місяці на рік працювати на підприємстві, і вони вже самі зможуть провести паралелі з теорією, отриманою у ВНЗ. У результаті вони і стануть новим поколінням викладачів, які зможуть пояснити студенту, як застосувати будь-яку формулу і правило на практиці.

Все, що побачать і дізнаються викладачі-практики, вони зможуть передати і новому поколінню студентів. А вже молодь зуміє розпорядитися своїми знаннями.

Головне - вибратися із зачарованого кола ...

За матеріалами сайту <http://inpress.ua>